

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 Management of school curriculum to develop 21st century skills

พระสมชัย แซ่ลิว* ประเวศ เวชชะ** สุวดี อุปปินใจ*** สมเกียรติ ตุ่นแก้ว****

Somchai Saelew, Prawet Wetcha, Suwadi Uppinjai and Somkiet Tunkaew

*, **, ***, **** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

Email : 649814202@crru.ac.th

Received: October 14, 2024 : Revised: June 30, 2025: Accepted: July 20, 2025

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีการเตรียมความพร้อม วางแผนการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน มีการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม รวมทั้งการติดตามและดูแลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และนำผลการติดตาม กำกับ ดูแลคุณภาพนั้นมาพิจารณาปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการ มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อความสำเร็จทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิตในอนาคต ซึ่งต้องส่งเสริมทั้งสาระวิชาและทักษะ 3 ด้าน ต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และเกิดเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะจะกำหนดไว้ในหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ควรมีการดำเนินการอย่างมีระบบ เป็นการบริหารจัดการหลักสูตรโดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการหลักสูตร, หลักสูตรสถานศึกษา, ทักษะในศตวรรษที่ 21

Abstract

Curriculum Administration is an operational process to promote and support activities in student development so that learners have quality according to the stated objectives. Effective management of the curriculum of educational institutions requires

preparation, systematic and step-by-step planning of the curriculum, and appropriate implementation of the curriculum. including continuous monitoring and supervision of learning management. Taking the results of monitoring, supervising and overseeing quality into consideration for improvement. Develop the curriculum and learning management to be of greater quality and efficiency. Educational institutions must change the teaching and learning model to promote and support learning that is appropriate for the development of 21st century skills. It is teaching that creates study skills that focus on interdisciplinary studies. Learners have learning and innovation skills, information, media and technology skills, and life and career skills. For success in both work and life in the future. Which must promote both subject matter and skills in 3 areas. Must have the ability to seek knowledge by themselves and be able to learn throughout life. The learning management to promote skills will be specified in the curriculum because the curriculum is an important tool used to determine the guidelines for managing education. The management of the curriculum in the 21st century should be carried out systematically. It is the management of the curriculum by allowing all personnel to participate in developing and driving the management of education with the highest goal being the development of the quality of the learners.

Keywords: Curriculum Administration, School-Based Curriculum, 21st Century Skills

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน เริ่มต้นมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และพัฒนาจนกระทั่งมีการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งในการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาจะมีการศึกษาวิจัย รวมทั้งประเมินผล การใช้หลักสูตร เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เกิดขึ้นจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 รวมทั้งนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ส่งผลให้มีการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความชัดเจนและเหมาะสมต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดเรียนการสอน การจัดทำสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้ โดยจุดมุ่งหมายของการบริหารจัดการหลักสูตร คือ การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21(21ST Century Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย(Nitikraiphong,2018) ในฐานะการเป็นพลเมืองของโลก ที่มีการดำรงชีวิตท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยี โลกของเศรษฐกิจและการค้าโลกาภิวัตน์กับเครือข่าย ซึ่งคนไทยยังติดกับดัก และวังวนของการเป็นผู้ใช้ ผู้บริโภค และผู้ซื้อ ขาดการประมาณตนในการใช้ให้เหมาะสมพอเพียงต่อเนื้อหา งาน ตกเป็นทาสทางความคิด ไม่สามารถเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาต่อยอดการใช้งาน(Institute for Visioning the Future of Innovation, 2019)

การบริหารจัดการหลักสูตร

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา เป็นแหล่งที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ในแขนงวิชาหรือสาระวิชาต่าง ๆ ได้ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งในการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งผู้เรียนจะมีคุณภาพและเกิดสมรรถนะตามมาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่นั้น หลักสูตรที่สถานศึกษาออกแบบจะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ครอบคลุมตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ ซึ่งการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยที่มีสำคัญอย่างยิ่ง

การบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการบริหารที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย โดยอาศัยองค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มีขอบข่ายการบริหารครอบคลุมในหลายมิติ การบริหารกิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีและมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการดำเนินงานที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตร ทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา รัฐบาลหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (ประเวศ เวชชะ, 2565) โดยการบริหารจัดการหลักสูตรมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1.การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและมีการสำรวจความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา อันได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลที่ได้มีใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา มีการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของสถานศึกษา การกำหนดเป้าหมายและวางแผนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน การชี้แจงบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการนำไปใช้ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาด้วย

2.การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ คือ การที่ครูนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดเรียนการสอน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการใช้และเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องมีการประชุมเพื่อชี้แจงให้ครูและบุคลากรได้รับทราบ และมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร มีการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร การวางแผนการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการจัดเรียนรู้ให้เป็นไปตามตัวชี้วัดของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น

3.การส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ทรัพยากร งบประมาณ สถานที่ ความรู้ความสามารถของผู้เรียน เป็นต้น ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ต้องมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วมของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการใช้หลักสูตร ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน ซึ่งมีผู้ได้รับผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตร การสร้างเครือข่ายให้เกิดการมีส่วนร่วมและการระดมทรัพยากร ซึ่งสามารถจะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีทรัพยากรและปัจจัยเพิ่มขึ้นในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การเผยแพร่และนำเสนอผลงานทางวิชาการ อันเป็นประโยชน์ต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ประสิทธิภาพ และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ๆ ร่วมกันได้

4.การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาได้มีการวางแผนกำหนดนโยบาย แนวคิด เกณฑ์และตัวชี้วัดในการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อติดตามการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น

5.การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรว่าเมื่อนำหลักสูตรไปใช้แล้ว ผู้เรียนที่จบหลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินหลักสูตรสามารถดำเนินการได้ทุกช่วงเวลาของการบริหารจัดการหลักสูตร ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ ระหว่างการดำเนินหลักสูตรไปใช้ และหลังการนำหลักสูตรไปใช้ โดยมีการประเมินคุณภาพผู้เรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้ ซึ่งสถานศึกษาจะนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการจัดเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ การประเมินการใช้หลักสูตรโดยการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มุ่งเน้นศึกษาแนวโน้มและทิศทางการศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม และเตรียมผู้เรียนเพื่อเข้าสู่โลกอนาคต การติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อติดตามผลผลิตของหลักสูตร คือ ผู้เรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตร ว่ามีคุณภาพหรือไม่ ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ โดยการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น รวมทั้งสร้างเครือข่ายการวิจัยพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น

ดังนั้น การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผน เตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรอย่างรอบคอบ เป็นระบบ และมีขั้นตอนที่ชัดเจน มีสนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม มีการติดตามการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงควมมีระบบและก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถนำผลที่ได้ได้จากการติดตามมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ จำเป็นต้องมีเหตุปัจจัยที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหาร เป็นการเห็นความสำคัญของหลักสูตร การชี้แจงหรือฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน การเป็นผู้นำในการประสานความร่วมมือเกี่ยวกับการใช้และการสร้างหลักสูตร และการเป็นผู้นำในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการสอน หมายถึง การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการเรียนรู้ ใช้สื่อการสอน กิจกรรม นวัตกรรม และแหล่งการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย การแสวงหาความก้าวหน้าในวิชาชีพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ 3) ด้านงบประมาณ หมายถึง การจัดทำแผนงานการใช้งบประมาณ แนวทางและวิธีการจัดสรรและใช้จ่ายเงินงบประมาณ ซึ่งต้องมีความยืดหยุ่นและเหมาะสม มีการติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนต่อไป และจัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้และสาระวิชา 4) ด้านวัสดุหลักสูตร หมายถึง การสำรวจความต้องการด้านเอกสารแบบเรียนของผู้เรียน การให้บริการยืม แลกเปลี่ยนเอกสารแบบเรียน การจัดเก็บ ดูแล ซ่อมแซมเอกสารแบบเรียนของผู้เรียน 5) ด้านอาคารสถานที่ หมายถึง การวางแผนใช้อาคารสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม การดูแลรักษาความสะอาด บำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และเอื้อต่อการจัดเรียนการสอน และ 6) ด้านผู้ปกครองและชุมชน หมายถึง การชี้แจงให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนทราบ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชนได้ (นิตยา กาญจนารักษ์, 2553)

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้ระบุว่า การบริหารหลักสูตรในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่

1.การมีส่วนร่วม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ทุกระดับ ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ

พัฒนาหลักสูตรทุกระดับต้องมีการประสานสัมพันธ์และความร่วมมือกับทุกภาคส่วนต่าง ๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งรวมถึงภาคธุรกิจเอกชน บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารหลักสูตร เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน มาตรฐานการเรียนรู้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงเป้าหมายอยู่เหนือ ความคาดหวังทางการศึกษาที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนทุกคน ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องยึดเป้าหมาย เดียวกัน คือ การพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ ดังนั้นการกำหนดนโยบายและ การดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานทางการศึกษาทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษาต้อง ตระหนักและมุ่งไปในทิศทางเดียวกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การจัดการศึกษามีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพการจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จ ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีการวางแผนดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีการส่งเสริมสนับสนุน ทั้ง ด้านงบประมาณ ทรัพยากร บุคลากร ตลอดจนมีการพัฒนาศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะสิ่งเหล่านี้จะส่งผล ต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานในการพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด ไว้

4.การมีระบบกำกับตรวจสอบคุณภาพที่ดีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงนับเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่ง จำเป็นต้องมี ระบบกำกับติดตามคุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อมั่นใจว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้และบรรลุ คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งต้องมีกิจกรรมที่ชัดเจนถึงการดำรงรักษามาตรฐานอย่างต่อเนื่องในทุก ระดับ มีการรายงานผลการตรวจสอบคุณภาพไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพตามที่คาดหวังไว้ต่อไป

นอกจากนี้จากการศึกษาของ ปฏิภาณ ตระการ (2561) ได้ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการ บริหารและการจัดการหลักสูตร พบว่า ปัจจัยที่มีส่งผลต่อคุณภาพการบริหารและการจัดการหลักสูตร มี 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยสนับสนุน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาบุคลากรเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร สถานศึกษาทั้งผู้บริหารและครู การประชุมชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรได้เกิดความรู้และความเข้าใจ การ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรระหว่างครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาทั้งใน สถานศึกษาเดียวกันและนอกสถานศึกษา โดยสถานศึกษามีการนิเทศ ติดตาม ดูแลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การ บริหารจัดการหลักสูตรเป็นไปตามแผนที่วางไว้ และมีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ การ ทบทวนองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อนำมาใช้ในการวางแผน และปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยฉุดรั้ง ได้แก่ การ จัดระบบการบริหารงานทางวิชาการที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดตารางการเรียนการสอน โครงการส่งเสริม คุณธรรม โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น การจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสมและไม่คุ้มค่า ครูขาดความรับผิดชอบต่อการงานและการพัฒนาตนเอง รวมทั้งผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วมใน การวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน การไม่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยของผู้ปกครองและ

ชุมชน ทั้งการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

การบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21

โลกในศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสที่เปลี่ยนแปลงไป ในวงการการศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเตรียมความพร้อม สถานศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้เรียนทุกคน ได้แก่ 3R คือ Reading : อ่านออก, (W) Riting : เขียนได้, (A) Rithmatic : ทักษะในการคำนวณ และ 8C เป็นทักษะที่จำเป็น สามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนรู้ได้ทุกสาระวิชา คือ

- 1) มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหาได้ (Critical Thinking and Problem Solving)
- 2) ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- 3) ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership)
- 4) ทักษะการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ (Communication Information and Media Literacy)
- 5) ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Understanding)
- 6) ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Computing and ICT Literacy)
- 7) ทักษะทางอาชีพและการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ
- 8) มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย (Compassion) (ธรัช อารีราษฎร์ และวรปภา อารีราษฎร์, 2562) ทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น

หลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 จะเป็นการเรียนการสอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) คือ เป็นความรู้ที่ได้จากหลายสาขาวิชาประกอบกันของวิชาแกนหลัก มีคุณลักษณะเชิงวิพากษ์ (critical attributes) เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based) คือ การสร้างโอกาสที่จะสามารถนำไปประยุกต์กับทักษะในเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา การสร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based) รวมทั้งมีการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) จากชุมชนเข้ามาใช้ในโรงเรียนตามกระบวนการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning (PBL)

การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ แนวทางการจัดการเรียนสอนในอดีต ครูผู้สอนจะสอนเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและมีแนวทาง

การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของแต่ละบุคคลที่เห็นว่ามีเหมาะสม แต่ในศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากครูที่มีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว ไปเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (professional learning community) หรือ PLC เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หรือเรียกว่า สภาพแวดล้อมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ หมายถึง การรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพ และคุณภาพผู้เรียนร่วมกันผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมมือร่วมใจ (collaborative learning) การเรียนรู้ประสบการณ์ในพื้นที่ (field) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (sharing learning) (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2556)

การบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการจัดการเรียนรู้ คือ คุณภาพของผู้เรียน มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรที่สอดคล้องกับเป้าหมายและการจัดการเรียนรู้ และสามารถนำผลการประเมินหลักสูตรนั้นมาใช้ในการพัฒนาและยกระดับของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุศักยภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (ปพนวจน์ ฤกษ์สิริโยธโชค, และคณะ, 2557)

สรุป

หลักสูตรการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะเป็นหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะเชิงวิพากษ์ เชิงสหวิทยาการ ยึดโครงงานเป็นฐาน และขับเคลื่อนด้วยการวิจัย ส่งเสริมทั้งสาระวิชาและทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ เน้นทักษะการคิดขั้นสูงและการประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยวิธีเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และเกิดเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะจะกำหนดไว้ในหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ควรมีการดำเนินการอย่างมีระบบ เป็นการบริหารจัดการหลักสูตรโดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ธรัช อารีราษฎร์ และวรปภา อารีราษฎร์. (2562). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามกรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 *สู่การจัดการศึกษา 4.0*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิตยา กาญจนารักษ์. (2553). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. (การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย.
- ปฎิภาณ ตระการ. (2561). การบริหารและการจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนบ้านม่วงชุม อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่. (การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย.
- ปพนวิจน์ ฤทธิบุญโชค.ม และคณะ (2557). มุมมองใหม่ของการบริหารจัดการหลักสูตร. *วารสารวิชาการราชภัฏตะวันตก*, 8(2), 35-43.
- ประเวช เวชชะ. (2562). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 5). เชียงราย: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (2556). *เอกสารประกอบการสอน : การบริหารจัดการหลักสูตร*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Institute for Visioning theFuture of Innovation. (2019). A guide to looking at the future. Bangkok: Thammasat University.
- Nitikraiphong, S. (2018). Curriculum management strategies: tools for effective educational management. Bangkok: Chulalongkorn University.